

Lars Calmfors*

Den aktiva arbetsmarknadspolitiken måste utvärderas mer effektivt

En framgångsrik arbetsmarknadspolitik kräver en effektiv utvärdering av åtgärderna. Detta gäller särskilt om Arbetsmarknadsverket ges större frihet att självt besluta hur de arbetsmarknadspolitiska medlen ska användas för att nå de uppställda målen. Lars Calmfors argumenterar här för upprättandet av en oberoende utvärderingsmyndighet, så att AMS balanseras av en stark och kompetent motpart. Denna bör ses som ett komplement till den fria akademiska forskningen och de utvärderingar som AMS bör göra i egen regi.

Ett av huvudförslagen i det betänkande som nyligen avgivits av Arbetsmarknadspolitiska kommittén är att inslagen av målstyrning i arbetsmarknadspolitiken bör öka. Arbetsmarknadsverket ska ges färre och mer preciserade mål – att hålla nere vakanstiderna, att motverka långtidsinskrivningar vid arbetsförmedlingen och att minska den öppna långtidsarbetslösheten – men samtidigt få större frihet att inom givna budgetramar självt fatta beslut om hur de arbets-

marknadspolitiska medlen ska användas. En förutsättning för en sådan delegering är att det sker en effektiv utvärdering av verksamheten. När det gäller formerna för detta är dock utredningen påfallande vag och avstår från att ta ställning. Min artikel syftar till att mer utförligt diskutera denna fråga.

Det finns idag en stor osäkerhet om i vilken utsträckning den aktiva arbetsmarknadspolitiken verkligen bidrar till högre sysselsättning och en väl fungerande arbetsmarknad. Osäkerheten är om möjligt ännu större när det gäller

Professor **Lars Calmfors** är chef för Institutet för internationell ekonomi och ordförande i Ekonomiska Rådet.

* Jag är tacksam för synpunkter på tidigare manus från Susanne Ackum Agell, Jan Herin, Bertil Holmlund, Björn Jonzon och Eskil Wadensjö samt för sekreterarhjälp av Helena Matheou.

frågor som hur effektiva enskilda åtgärder är, hur resultaten påverkas av när åtgärderna sätts in och mot vilka grupper de riktas, vilka målkonflikter som finns mellan effektivitet och stora åtgärdsvolymen samt hur utfallen hänger samman med ersättningsnivåerna i åtgärder och kvalifikationsreglerna för arbetslöshetsförsäkringen. Till viss del speglar de bristande kunskaperna generella metodproblem i samhällsvetenskaplig forskning som är svåra att undanröja. Men det bör också finnas goda förutsättningar för att genom mer systematiska utvärderingar öka kunskaperna om arbetsmarknadspolitikens effekter.

I. Tidigare utvärderingar och forskning

Vid en tillbakablick på den aktiva arbetsmarknadspolitikerna i Sverige är *bristen* på utvärderingar under en lång period kanske det mest slående. Introduktionen av politiken under 1950-talet grundades på en serie *hypoteser* om hur arbetsmarknad och lönebildning fungerade (Rehn-Meidnermodellen) men knappast på systematisk empirisk forskning. Några mer omfattande utvärderingar kom inte heller till stånd i samband med den aktiva arbetsmarknadspolitikens expansion under 1960- och 1970-talen vare sig på AMS eller på universitet och högskolor. Så sent som 1987 noterade en utländsk arbetsmarknadsexpert i den s.k. Brookingsrapporten om den svenska ekonomin med förvåning diskrepansen mellan de omfattande satsningarna på aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder och det svala intresset för utvärderingsstudier.¹

Ända fram till de senaste åren har AMS själv i mycket liten utsträckning gjort utvärderingar av den egna verksamheten. Ansvar för mer systematiska forskningsmässiga utvärderingar har i stället legat på Expertgruppen för arbetsmarknadspolitiska utvärderingsstudier i Arbetsmarknadsdepartementet (EFA) som inrättades 1967.²

EFA har genom åren finansierat ett antal studier om arbetsmarknad och arbetsmarknadspolitik vid olika universitet och forskningsinstitut.³ Dessutom har EFA med några års mellanrum publicerat betänkanden i SOU-serien med bedömningar av forskningsläget när det gäller arbetsmarknadspolitikens effektivitet. Till detta kommer den övriga akademiska forskningen som i huvudsak finansierats av allmänna forskningsmedel (sedan 1990 öronmärker dock HSFR – Humanistiskt Samhällsvetenskapliga Forskningsrådet – vissa anslag för arbetsmarknadsforskning).

Fram till omkring 1990 utgjordes de vetenskapliga utvärderingarna framför allt av s.k. *mikrostudier*, dvs studier av hur arbetsmarknadssituationen påverkades för de *individer* som deltagit i olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder i förhållande till icke-deltagare. Antalet *makrostudier*, dvs studier av de arbetsmarknadspolitiska åtgärdernas totalef-

¹ Flanagan (1987).

² 1967–1981 var den officiella benämningen Expertgruppen för utredningsverksamhet i arbetsmarknadsfrågor och 1981–90 Delegationen för arbetsmarknadspolitisk forskning.

³ Se EFA (1994) för en översikt över de studier som finansierats.

fekter på ekonomin, var mindre. Under de senaste åren har emellertid ett stort antal sådana studier tillkommit. Dessa har i regel inte initierats av vare sig EFA eller AMS utan har i stället varit produkten av fri akademisk forskning. De främsta drivkrafterna har varit en önskan att tillämpa de nya makro- och arbetsmarknadsekonomiska synsätt som utvecklats internationellt på de förhållanden som råder i Sverige.⁴

De senaste årens makroekonomiska utvärderingar av den svenska arbetsmarknadspolitiken har stimulerat också forskningen om effekterna på deltagande individer. Under de senaste åren har det förmodligen gjorts fler studier av den aktiva arbetsmarknadspolitiken i Sverige än under alla tidigare år sedan den introducerades i början av 1950-talet. Detta har så småningom stimulerat också AMS till att bli mer aktiv på utvärderingsområdet. Inrättandet av AMS Vetenskapliga Råd 1992 kan ses som ett exempel på detta. AMS egen utredningsenhet har också – om än fortfarande i mycket liten skala – börjat göra egna utvärderingar. Dessa studier har framför allt baserats på den unika databas (HÄNDEL) som gör det möjligt att följa alla förändringar av arbetsmarknadssituationen för de inskrivna vid arbetsförmedlingarna.

Till de forskningsmässiga utvärderingarna kommer sedan uppföljningar av mer rutinmässig karaktär. Dit hör de kvartalsvisa examinationer av Arbetsmarknadsverket som görs av Arbetsmarknadsdepartementet och de effektivitetsrevisioner som utförs av Riksrevisionsverket (RRV). Ett annat exempel är de granskningar som Riksdagens revisorer företar.

2. Olika utvärderares starka och svaga sidor

En viktig fråga är av vem och i vilka former utvärderingarna av arbetsmarknadspolitiken bör göras. De institutionella formerna för utvärderingarna kan antas ha stor betydelse för kvaliteten. Ställningstaganden i dessa frågor bör grunda sig på en analys av vilka starka respektive svaga sidor olika utvärderare kan ha.

Den stora fördelen med utvärderingsverksamhet som bedrivs inom AMS är att det där finns unik kunskap om institutionella förhållanden, statistik och åtgärdernas exakta utformning under olika tidsperioder och inom olika regioner. Utvärderare som inte har tillgång till denna information har ett allvarligt handikapp. Samtidigt finns det uppenbara problem när en myndighet ska utvärdera sig själv. Risken kan vara betydande att man i första hand upptäcker och publicerar resultat vilka uppfattas som positiva för den egna verksamheten liksom att man koncentrerar sig på att finna brister i sådana externa studier som är kritiska.⁵ Sådana tendenser ("bias") är förmodligen oundvikliga i en organisation där man för att arbeta effektivt måste tro på verksamheten och därför naturligen alltid kommer att bedriva viss "lobbying" för denna. Faran kan vara

---

⁴ Dessa synsätt är i första hand associerade med namn som Richard Layard, Stephen Nickell, Richard Jackman och Christopher Pissarides. Se t ex Layard m fl (1991).

⁵ Detta har hävdats av bl a Fölster och Skedinger (1995) och Skedinger (1996).

särskilt stor i en verksamhet av AMS slag, där en betydande del av styrningen traditionellt skett genom en medveten strävan att etablera en samsyn inom organisationen i fråga om de grundläggande målen.⁶

Om de ovan diskuterade riskerna för "bias" i den interna utvärderingsverksamheten på AMS ska minimeras, krävs förmodligen en stor medvetenhet hos ledningen. Det är viktigt att utvärderingsverksamheten ges en självständig ställning i förhållande till den övriga organisationen. Riskerna för "bias" kan förmodligen också minskas genom att till en utvärderingsenhet i första hand rekrytera medarbetare med sådan kompetens – t ex forskarutbildning i statistiska utvärderingsmetoder – att dessas framtida naturliga arbetsmarknad ligger (i liknande verksamheter) utanför snarare än inom AMS.

Man bör emellertid inte underskatta svårigheterna att inom AMS bygga upp en utredningsavdelning med kapacitet att genomföra omfattande utvärderingar av hög kvalitet. I alla organisationer med praktisk verksamhet finns en spänning mellan kraven på snabba resultat som kan ligga till grund för det akuta beslutsfattandet och önskemålen om mer vetenskapligt gedigna utvärderingar. De samstämmiga erfarenheterna från många håll är att den senare verksamheten nästan alltid trängs undan av mer kortfristiga uppgifter. Utredarna ges inte tid till vidareutbildning och sådan vetenskaplig publicering av resultaten som är en förutsättning för ordentlig kvalitetskontroll. Utredningsarbetet tenderar därför lätt att bli av rutinmässig karaktär. Detta är ett viktigt skäl till att det ofta kan vara svårt att uppnå en

"kritisk massa" av tillräckligt kvalificerade medarbetare.

Fördelen med de utvärderingar som bedrivits i EFAs regi är att de skett på större avstånd från den verksamhet som ska bedömas. Genom åren har forskningsanslag kanaliserats till ett betydande antal fristående forskare som stimulerats till att studera olika aspekter på arbetsmarknadspolitikerna. Som alltid när det är fråga om ett *sektorforskningsorgan* finns emellertid risken att medel ges till forskningsprojekt som inte kvalitetsmässigt skulle ha kunnat hävda sig i en friare konkurrens. Därmed finns också här faran för att utvärderingarna blir alltför rutinmässiga. Det kan finnas visst fog för sådan kritik mot EFA: makroekonomiska studier av den aktiva arbetsmarknadspolitikens totaleffekter på löner, sysselsättning och arbetslöshet spelade länge en undanskymd roll trots att dessa frågor rimligen borde ha varit av förstahandsintresse (jfr ovan). En förklaring till detta kan ha varit en låg omsättning på de ledamöter som ingått i EFA och att dessa rekryterats ur en relativt snäv krets med likartad (positiv) syn på den traditionella svenska arbetsmarknadspolitikerna.

Förutom finansiering av olika forsknings- och utvärderingsprojekt har EFA gjort egna bedömningar av forsk-

---

⁶ Rothstein (1995) har betonat hur AMS sedan första början fungerat som en målstyrd organisation uppbyggd kring en gemensam ideologi till skillnad från de flesta andra ämbetsverk som varit mer regelstyrda. Rothstein gör också den intressanta observationen att akademiska examina under 1950- och 1960-talen tillmättes liten betydelse vid rekrytering och befordran.

ningsläget. Dessa har kritiserats för att ibland närmast ha haft karaktären av debattinlägg.⁷ Bakom dessa har stått inte endast de ingående forskarna utan också andra ledamöter som representerar arbetsmarknadens parter, Arbetsmarknadsdepartement och AMS. Detta kan ha bidragit till en oklarhet om EFAs roll som oberoende expertorgan.

De utvärderingar som görs som en del av den fria *akademiska forskningen* har flera fördelar. Det finns ingen direkt bindning till olika intressen (även om naturligtvis forskare som alla andra kan påverkas av sina egna värderingar). Forskningsmedlen har i regel erhållits i konkurrens med forskare på andra områden, vilket borgar för viss kvalitetskontroll redan i förväg. I efterhand utsätts sedan publicerade forskningsresultat för ingående granskning. Sannolikheten för att nya användbara teorier och metoder ska utvecklas är stor, eftersom det är den verksamhet som premieras högst i det akademiska forskarsamhället.

Samtidigt är det klart att den akademiska forskningen också har betydande brister som utvärderingsinstrument för arbetsmarknadspolitiken. Forskarna befinner sig ofta långt ifrån den praktiska verksamhet som ska utvärderas och har därför många gånger otillräckliga kunskaper om institutioner och data.⁸ Grundläggande arbete med att ta fram och bearbeta data värderas ofta alltför lågt i förhållande till metod- och teoriutveckling. Slutligen finns det betydande modeväxlingar när det gäller vilka områden som blir föremål för forskning. Dessa styrs många gånger mindre av samhällets behov av fortlöpande kunskapsinhämtning på centrala områ-

den än av forskarnas bedömningar av var teoretiskt eller empiriskt "spännande" metodframsteg kan göras.

3. Den framtida utvärderingen av den aktiva arbetsmarknadspolitiken

Diskussionen ovan har pekat på starka och svaga sidor hos olika utvärderare. En central slutsats är att det är viktigt att utvärderingar utförs på flera olika håll, så att olika studier av arbetsmarknadspolitiken kan balansera varandra. Härigenom skapas förutsättningar för mångfald i fråga om metoder och grundläggande synsätt. En utveckling i denna riktning har också skett under senare år. Den akademiska utvärderingsforskningen har intensifierats. Det har blivit mer av debatt mellan akademiska forskare och t ex EFAs rapporter har utsatts för mer kritisk granskning.⁹ AMS utredningsavdelning har blivit mer aktiv när det gäller att granska innehållet i olika forskarrapporter.¹⁰ Detta är en välkommen utveckling som bör bidra till en generellt högre kvalitet på utvärderingarna av arbetsmarknadspolitiken.

Man bör ändå ställa frågan om man kan skapa bättre institutionella förut-

⁷ Se t ex Calmfors & Forslund (1993a, b).

⁸ Kritik av detta slag har förts fram av bl a Bernhardsson (1995) och Sjöstrand (1996).

⁹ Se t ex Bergström och Löfgren (1991a, b, c, d), Calmfors och Holmlund (1991a, b, c), EFA (1993), Calmfors och Forslund (1993a, b) och Johannesson m fl (1993a, b)!

¹⁰ Exempel är bl a AMS (1995) och Sjöstrand (1996).

sättningar för en effektiv utvärderingsverksamhet. Det går att på basis av diskussionen ovan peka ut brister i de utvärderingar som görs. Huvudproblemet är att de obundna akademiska utvärderingsstudierna ofta görs på alltför stort avstånd från den praktiska verksamheten och därmed ibland med otillräckliga kunskaper om denna. Man kan inte heller vänta sig att sådana studier ska göras på en så detaljerad nivå som behövs för att utvärdera den idag mycket decentraliserade verksamheten inom Arbetsmarknadsverket. Den akademiska arbetsmarknadsforskningen saknar vidare den kontinuitet och breda täckning som kan krävas. Samtidigt är det olämpligt att lägga huvudansvaret för utvärderingar av arbetsmarknadspolitiken på det verk som ska granskas, även om det är där som nödvändiga kunskaper om verksamhetsformerna ofta finns. Likaså förefaller EFAs konstruktion med en blandning av forskare, departements tjänstemän och partsrepresentanter (plus en representant för AMS) mindre lämplig om man vill bygga in så mycket garantier som möjligt för obundna bedömningar.

Eventuella åtgärder för att åstadkomma bättre utvärderingar av de aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärderna bör syfta till att överbrygga den ovan identifierade klyftan mellan behovet av mer kontinuerliga rutinstudier baserade på ingående kunskap om verksamheten och behovet av mer övergripande och metodmässigt innovativa studier av obundna forskare.

En möjlighet vore att inrätta ett från både Arbetsmarknadsverket och Arbetsmarknadsdepartementet *fristående utvärderingsorgan* med uppgift att kon-

tinuerligt utvärdera de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Detta bör ske både genom egna studier och genom beställningar från externa forskare. Det skulle då vara fråga om dels översiktliga studier av vilka effekter den aktiva arbetsmarknadspolitiken har på sysselsättning, löner och tillväxt i ekonomin som helhet, dels detaljerade undersökningar och jämförelser av olika slags åtgärder i olika regioner och av olika arbetsförmedlingars effektivitet. De senare typerna av studier blir viktigare ju mer decentraliserad arbetsmarknadspolitiken görs. De bör kunna bli av direkt operationell betydelse för Arbetsmarknadsverket om verksamheten ska bedömas utifrån klarare avgränsande mål som att hålla nere långtidsarbetslöshet och långtidsinskrivningar samt åstadkomma en effektiv platsförmedling med korta vakanstider. De ofta mycket noggranna och detaljerade studier som görs i anslutning till många av de – efter svenska förhållanden mycket små – arbetsmarknadspolitiska programmen i USA kan utgöra en förebild.¹¹

En i längden effektiv utvärderingsverksamhet förutsätter både studier av mer rutinmässig karaktär och ny metodutveckling. För att få tillräcklig kvalitetskontroll är det viktigt att det inom det skisserade utvärderingsinstitutet upprättas en forskningsavdelning där tid för och uppmuntran till publicering i vetenskaplig facklitteratur ges. En forskningsavdelning är också central för att få till stånd ett väl fungerande sam-

¹¹ Se t ex OECD (1993), Katz (1994) eller Heckman (1994) för sammanfattningar av olika studier.

arbete med externa forskare och kunna följa den internationella forskningen på området. Möjligheter att bedriva forskning är förmodligen också ett väl så viktigt argument för att kunna rekrytera tillräckligt kvalificerade utredare som ett konkurrenskraftigt löneläge. Brister i båda dessa avseenden bidrar förmodligen till att förklara varför AMS misslyckats med att rekrytera forskarutbildade utredare.

Man bör vidare överväga om ett sådant fristående utvärderingsorgan ska få till uppgift att producera viss statistik över arbetsmarknadspolitiken och dess effekter och/eller i vilken utsträckning man ska kunna ålägga AMS att ta fram relevant material. En uppenbar brist i AMS statistikproduktion idag är t ex att man inte producerar några löpande uppgifter om antalet långtidsinskrivna vid arbetsförmedlingarna som antingen befunnit sig i åtgärder eller varit öppet arbetslösa under olika långa tidsperioder, dvs om "rundgången". Värdet av kontinuerlig information om en så central indikator på arbetsmarknadspolitiken effektivitet borde vara betydligt större än t ex de veckovisa rapporter om arbetslösheten som nu regelbundet tas fram.

En ytterligare fråga gäller om ett fristående utvärderingsorgan också ska ges uppgifter av enklare uppföljnings- och revisionskaraktär. För detta talar de samordningsvinster som kan uppkomma. De forskningsmässiga utvärderingarna bör kunna dra nytta av den praktiska insyn i arbetet som mer löpande uppföljnings- och revisionsarbete kan ge, samtidigt som en bedömning av resursanvändningen inom Arbetsmarknadsverket bör bygga på gedigna utvärderingar av verksamhetens resultat. Av

betydelse i sammanhanget är de speciella svårigheter som föreligger vid revision av en så mångfasetterad verksamhet som Arbetsmarknadsverkets.

Om ett fristående utvärderingsorgan inrättas finns det skäl att reflektera över riskerna för s k "regulatory capture", dvs att den övervakande institutionen så småningom växer ihop alltför mycket med den organisation som ska övervakas. Det tycks vara en allmän erfarenhet av offentliga kontrollorgan i många länder att faran för detta är stor. Därför bör man försöka undvika att en övergång till Arbetsmarknadsverket blir en normal karriärväg för de anställda utredarna. För att få en så klar rollfördelning som möjligt bör utvärderingsinstitutets ställning som ett oberoende expertorgan också betonas. En konstruktion av EFA-typ med representanter för arbetsmarknadens parter och Arbetsmarknadsdepartementet bör undvikas.

Ett fristående utvärderingsorgan kan inte utgöra något substitut för vare sig AMS egen utvärderingsverksamhet eller den rent akademiska forskningen. Tvärtom bör det ses som ett *komplement* vilket kan fungera som en brygga mellan den praktiska verksamheten och forskningen. Gedigna oberoende utvärderingar också på mer detaljerad nivå (särskilda typer av arbetsmarknadsutbildningar, praktikplatser på vissa typer av arbetsplatser osv) bör kunna ge Arbetsmarknadsverket en viktig diskussionspartner även i den operativa verksamheten. Samtidigt bör möjligheterna för utomstående forskare att finna relevanta forskningsuppgifter med tillgång till intressanta data kunna öka.

Vad beträffar finansieringen av en arbetsmarknadspolitisk utvärderings-

myndighet borde anslag kunna omfördelas från Arbetsmarknadsverket (närmast till hands ligger att överföra medel från AMS centrala administration, men det vore förmodligen också väl använda pengar om man tog dem från anslagen till de åtgärder vilkas effektivitet vi har så svårt att bedöma).

Ett problem som förtjänar en ingående diskussion är i vilken takt som det kan vara realistiskt att etablera en arbetsmarknadspolitisk utvärderingsmyndighet. Antalet kvalificerade utvärderare i landet är begränsat, och många av dessa är förmodligen inte tillgängliga. Om man bygger upp ett nytt utvärderingsorgan alltför fort, är risken betydande att man inte kan rekrytera tillräckligt kompetenta utredare. Det finns gott om exempel på forskningsbaserade institut med generösa anslag som av detta skäl blivit misslyckanden (inte minst Arbetslivscentrum). Den rimligaste strategin förefaller därför vara att bygga upp verksamheten långsamt och till en början huvudsakligen förlita sig på utvärderingar av externa forskare. Parallellt med detta finns det skäl att inrätta en särskild *utbildning* – förslagsvis på magisternivå – i arbetsmarknadspolitiska utvärderingsmetoder för att långsiktigt säkerställa tillgången på kompetenta utredare. Sådan utbildning bör förläggas där den mest kvalificerade forskningen på området bedrivs (i första hand Stockholms och Uppsala universitet men även Umeå universitet).

En viktig fråga gäller EFAs framtida roll. Ett fristående utvärderingsorgan borde innebära att behovet av en expertgrupp för liknande studier inom Arbetsmarknadsdepartementet bortfaller. En möjlighet vore att lägga ner

EFA och ersätta det med ett rent vetenskapligt råd (av samma slag som Ekonomiska Rådet i Finansdepartementet). Ett sådant råd skulle förmodligen lättare kunna vidga sitt kompetensområde till också andra arbetsmarknadsfrågor (som t ex lönebildning, förhandlings-system, konfliktregler, arbetslöshetsförsäkring, arbetsrätt, immigration osv) än bara den aktiva arbetsmarknadspolitiken. Det finns i sig goda skäl att förstärka Arbetsmarknadsdepartementets kontakter med den ekonomiska forskningen och att inom departementet bygga upp en mer generell kompetens i arbetsmarknadsekonomi.

Till sist bör också möjligheterna att utveckla Arbetsmarknadsverkets egen utvärderingsverksamhet beröras. Arbetsmarknadspolitiska kommittén betonar i sitt betänkande vikten av "en kvalificerad utvärderingsverksamhet inom verket" och menar att AMS Vetenskapliga Råd utgör "ett viktigt forum för att pröva och värdera kvaliteten i de utvärderingar som utförs inom verket". Tyvärr fungerar det vetenskapliga rådet knappast på detta sätt idag utan utgör snarare en "öppenhjärtig diskussionsklubb" där flertalet ledamöter lägger ner mycket litet tid (i stort sett bara deltagande i fyra årliga halvdagsseminarier). Om rådet ska kunna spela en mer aktiv roll, krävs att det ges mer resurser, ett klarare definierat ansvar och en mer oberoende ställning.

4. Slutsatser

Min slutsats är att det finns starka skäl att inrätta en *fristående utvärderingsmyndighet* för den aktiva arbetsmarknadspolitiken. Om Arbetsmarknadsverket ges större självständighet att

självt fatta beslut om hur de uppställda målen ska uppnås, är detta en nödvändig förutsättning för tillräcklig kontroll av verksamheten och för att ansvar ska kunna utkrävas. I ett sådant system är det viktigt för balansens skull att Arbetsmarknadsverket får en tillräckligt stark och kompetent motpart, så att det politiska systemet förses med tillräckligt beslutsunderlag. Sker inte detta, är risken stor för att en övergång till mer av målstyrning inte blir bestående utan att vi i stället får en snabb återgång till detaljstyrning från politikernas sida.

Referenser

- AMS (1995), "Sökaktivitet, återanställning och chansen att få jobb". Ura 1995:4.
- Bergström, V & Löfgren, K-G (1991a), "Arbetsmarknadspolitik under krisen?" *Ekonomisk Debatt*, årg 19, s 328–335.
- Bergström, V & Löfgren, K-G (1991b), "Hellre arbetsmarknadspolitik än devalvering. Svar till Calmfors och Holmlund". *Ekonomisk Debatt*, årg 19, s 454–459.
- Bergström, V & Löfgren, K-G (1991c), "Lönestämningskurvor – finns dom?" *Ekonomisk Debatt*, årg 19, s 623–626.
- Bergström, V & Löfgren, K-G (1991d), "Ett skott i blindo: Inget svar till Calmfors och Holmlund". *Ekonomisk Debatt*, årg 19, s 702.
- Bernhardsson, G (1995), "Forskning och falsifikat". *Arbetet Nyheterna*, 5 oktober.
- Calmfors, L & Forslund, A (1993a), "Missvisande forskningsrapport om arbetsmarknadspolitiken". *Ekonomisk Debatt*, årg 21, s 559–566.
- Calmfors, L & Forslund, A (1993b), "Kritiken mot EFA-rapporten är berättigad". *Ekonomisk Debatt*, årg 21, s 744–748.
- Calmfors, L & Holmlund, B (1991a), "Hur skall studierna av arbetsmarknadspolitikens löneeffekter bedömas? Replik till Bergström och Löfgren". *Ekonomisk Debatt*, årg 19, s 448–454.
- Calmfors, L & Holmlund, B (1991b), "Lönebildningen och arbetsmarknadspolitiken. Svar till Bergström och Löfgren". *Ekonomisk Debatt*, årg 19, s 531–533.
- Calmfors, L & Holmlund, B (1991c), "Arbetsmarknadspolitik och lönebildning – en slutreplik". *Ekonomisk Debatt*, årg 21, s 703–705.
- EFA 25 år – En jubileumsskrift (1994), EFA, Arbetsmarknadsdepartementet.
- Flanagan, R (1987), "Efficiency and Equality in Swedish Labour Markets". I Bosworth, B & Rivlin, A (red), *The Swedish Economy*, Brookings Institution.
- Fölster, S & Skedinger, P (1995), "Självrensning hos AMS". *Dagens Nyheter*, 17 november.
- Heckman, J (1994), "Active Labor Market Policies to Expand Employment and Opportunity: A Comment to L.F. Katz". *Reducing Unemployment: Current Issues and Policy Options*, Federal Reserve Bank of Kansas City.
- Johannesson, J, Ohlsson, H, Wadensjö, E & Zetterberg, J (1993a), "Stenkastning i glashuset. Svar till Calmfors och Forslund". *Ekonomisk Debatt*, årg 21, s 567–574.
- Johannesson, J, Ohlsson, H, Wadensjö, E & Zetterberg, J (1993b), "Kritiken saknar grund. Avslutande svar till Calmfors och Forslund". *Ekonomisk Debatt*, årg 21, s 749–752.
- Katz, L F (1994), "Active Labour Market Policies to Expand Employment and Opportunity". I *Reducing Unemployment: Current Issues and Options*, Federal Reserve Bank of Kansas City.
- Layard, R, Nickell, S & Jackman, R (1991), *Unemployment*. Oxford University Press, Oxford.
- OECD (1993), *Employment Outlook*, Paris.
- Rothstein, B (1995), *The Social Democratic State*. Pittsburgh University Press.
- Sjöstrand, K M (1996), "Hastverk om arbetsmarknadspolitiska åtgärder". *Ekonomisk Debatt*, årg 24, s 39–51.
- Skedinger, P (1996), "Sjöstrand vilseleder om forskningsresultat som tyder på stor undanträngning". *Ekonomisk Debatt*, årg 24, s 52–59.
- SOU 1996:34, *Aktiv arbetsmarknadspolitik*, Betänkande av Arbetsmarknadspolitiska kommittén.